

บทเรียนสำเร็จรูป

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสาระที่ 3 นาฏศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง รำวงมาตรฐานเพลงหญิงไทยใจงาม

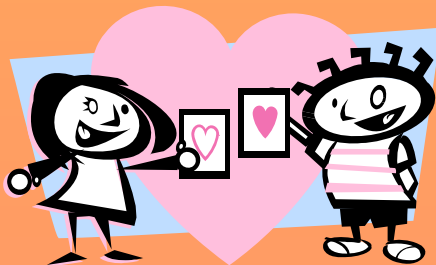
โดย

นางกัลยา หนูจ่าย

ครูชำนาญการ โรงเรียนพญาไท

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้แสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้น ไปสร้างสรรค์ความรู้ของตน

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา เรื่อง การผลิตนวัตกรรมการเรียนการสอน จัดทำขึ้นเพื่อลดบทบาทของครู กระตุ้นให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง ผู้สอนจึงได้จัดสร้างแบบเรียนสำเร็จรูป เรื่อง รำวงมาตรฐาน เพลงหญิงไทยใจงาม ขึ้น เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือผู้ที่เรียนซ้ำเรียนได้ทันเพื่อน ได้ศึกษาเพิ่มเติมตามความสามารถของแต่ละบุคคล

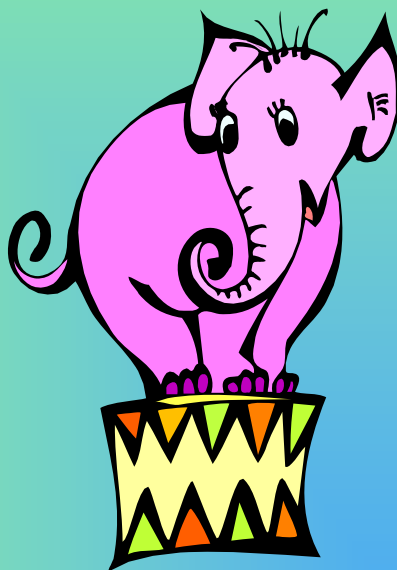
ผู้สอนหวังว่าบทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้ คงจะมีประโยชน์ต่อผู้สนใจทั่วไป และนักเรียนที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อจะได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจเรื่อง รำวงมาตรฐาน ในระดับสูงต่อไป

(นางกัลยา หนูจ่าย)

ครู คศ.2 โรงเรียนพญาไท

สารบัญ

	หน้า
คำแนะนำสำหรับครู	ก
คำแนะนำสำหรับนักเรียน	ข
จุดประสงค์การเรียนรู้	1
แบบทดสอบการเรียนรู้	2
เฉลยคำตอบ	4
ร้าว	5
ทดสอบพร้อมเฉลยเรื่องร้าว	6
ร้าวมาตรฐาน	7
การแต่งกายและวิธีการแสดง	8
ทดสอบพร้อมเฉลยเรื่องร้าว	9
การฝึกรำเพลงหญิงไทยใจงาม	10
ทดสอบพร้อมเฉลย	11
กรอบสรุป	12
แบบทดสอบหลังเรียน	13
เฉลยคำตอบ	15
หนังสืออ้างอิง	16

คำแนะนำสำหรับครู

1. บทเรียนสำเร็จรูปนี้ใช้ประกอบแผนการจัดการ
เรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้
เรื่อง รำวงมาตรฐาน

2. ใช้สอนเสริมกับนักเรียนที่ต้องการค้นคว้าหา
ความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียน

3. ใช้สำหรับนักเรียนที่เรียนช้า หยุดเรียนบ่อยได้
ศึกษาและเรียนรู้ได้ทันเพื่อน

4. กรณีที่ครูผู้สอนไม่สามารถทำการสอน ให้
นักเรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดย
ชี้แจงให้นักเรียนอ่านคำแนะนำในการใช้
และปฏิบัติให้ครบทุกขั้นตอน

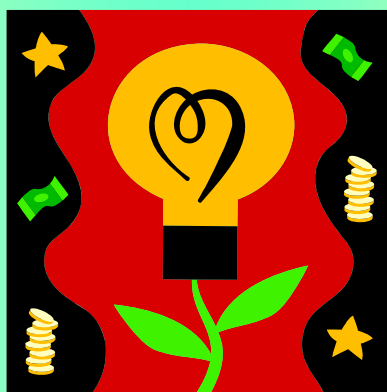

คำแนะนำสำหรับนักเรียน

- บทเรียนสำเร็จรูปนี้ จัดทำเพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง นักเรียนอ่านคำแนะนำก่อนศึกษาบทเรียน ดังต่อไปนี้
- นักเรียนไม่ต้องกังวลใจในการทำหรือปฏิบัติ ให้ค่อย ๆ ทำช้า ๆ ทีละกรอบ นักเรียนจะได้รับความรู้ ได้ทำแบบฝึกหัด และทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง
- ก่อนที่จะศึกษาแบบเรียนนี้ นักเรียนควรทำแบบทดสอบก่อนเรียนก่อน
- เริ่มทำตั้งแต่กรอบแรกเรียงตามลำดับไป อย่าข้ามกรอบใดกรอบหนึ่ง
- กรอบเนื้อหาอ่านคำอธิบายให้เข้าใจ แล้วจึงตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบ
- เมื่อตอบคำถามเสร็จกรอบหนึ่ง ให้นักเรียนเปิดดูคำตอบได้ในกรอบต่อไปเพื่อตรวจสอบคำตอบ คำตอบถูกแล้วให้ทำกรอบต่อไป
- ถ้าคำตอบผิดให้นักเรียนย้อนกลับไปอ่านในข้อความในกรอบที่ผ่านมาใหม่เพื่อทำความเข้าใจแล้วตอบคำถามใหม่ทำซ้ำๆ ไม่ต้องรีบ
- เมื่อทำจนครบทุกกรอบแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยเสร็จแล้วตรวจคำตอบต่อไปเลย
- นักเรียนจะต้องเชื่อสัจย์ต่อตนเอง ไม่เปิดคำตอบดูก่อน

จุดประสงค์การเรียนรู้

- รู้ประวัติความเป็นมาของรำวงและรำวงมาตรฐาน
- บอกความหมายและร้องเพลงที่กำหนดได้
- บอกชื่อเพลงและทำรำได้อย่างน้อย 2 เพลง
- ปฏิบัติมือและเท้าจังหวะเพลงหญิงไทยใจงามได้

แบบทดสอบก่อนเรียน

1. รำวงแต่เดิมเรียกว่าอะไร

ก. รำกลองยาว

ข. รำโทน

ค. รำรำมะนา

ง. รำพาดฟ้า

2. การกำหนดทำรำบทร้องและดนตรีอย่างมีแบบแผน เรียกว่าการรำอะไร

ก. รำวง

ข. รำโทน

ค. รำวงมาตรฐาน

ง. รำวงพื้นบ้าน

3. รำวงมาตรฐานมีทั้งหมดกี่เพลง

ก. 8 เพลง

ข. 10 เพลง

ค. 12 เพลง

ง. 14 เพลง

4. การแต่งกายรำวงมาตรฐานถ้าผู้ชายใส่โจงกระเบน เสื้อคอกลมแขนสั้น ผ้าคาดพุง ผู้หญิงควรแต่งกายอย่างไรคู่กัน

ก. ชุดไทยจักรี

ข. ชุดไทยสมัยรัชกาลที่ 6

ค. ชุดไทยแบบชาวบ้าน

ง. ชุดกระโปรงบานยาว

5. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องในเรื่องรำวงมาตรฐาน

ก. ให้หญิงยืนอยู่ข้างหน้าชาย

ข. ชายจับมือหญิงออกมารำ

ค. ชายและหญิงไหว้ซึ่งกันและกัน

ง. เวลารำให้เดินเป็นวงกลม

6. เพลงหญิงไทยใจงามใช้ทำรำอะไร

ก. ทำสอสร้อยมาลา

ข. ทำพรหมสี่หน้า

ค. ทำยุงฟ้อนหาง

ง. ถูกทั้งข้อ ข และ ค

7. รำวงมาตรฐานเป็นการแสดงออกทางด้านใดมากที่สุด

ก. ภาษาท่า

ข. ประเพณี

ค. วัฒนธรรม

ง. ความสามัคคี

8. เพลงรำวงหญิงไทยใจงามใช้การเดินกี่จังหวะ

ก. 1 จังหวะ

ข. 2 จังหวะ

ค. 3 จังหวะ

ง. 4 จังหวะ

9. รำวงมาตรฐานเป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำภาคใด

ก. ใต้

ข. กลาง

ค. เหนือ

ง. อีสาน

10. ทำพรหมสี่หน้าเรียกว่าทำอะไร

ก. ทำบัวบาน

ข. ทำเจดนิม

ค. ทำสอสร้อยมาลา

ง. ทำนกยูงฟ้อนหาง

เฉลยคำตอบก่อนเรียน

ข้อ 1. ข

ข้อ 2. ค

ข้อ 3. ข

ข้อ 4. ค

ข้อ 5. ข

ข้อ 6. ง

ข้อ 7. ง

ข้อ 8. ง

ข้อ 9. ข

ข้อ 10. ก

ยากไปไหม
คนเก่งของครู

กรอบที่ 1

ร่าง

ร่างเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวบ้าน
เดิมเรียกว่า รำโทน

เครื่องดนตรีที่ใช้มีโทน
(กลองชนิดหนึ่ง) ฉิ่ง ฉาบ
และกรับ

นักเรียนควรรู้ประวัติของรำ
วงก่อนคะ

ประวัติของรำวง

สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นมาตั้งทัพในประเทศไทยเพื่อต่อสู้กับพันธมิตร สมัยจอมพล
ป. พิบูลสงครามเป็นรัฐมนตรี พันมิตรจะโจมตีญี่ปุ่นในไทยในเวลากลางคืนเดือนหงาย จะได้
มองเห็นง่าย คนไทยเกิดความกลัวและเครียดจึงชักชวนกันมาเล่นรำโทนเพื่อให้เกิดความ
สนุกสนาน สามัคคีกัน

เนื้อร้องเข้าแห่หยอกล้อกัน เกี้ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาวภาษาที่ใช้
เรียบง่าย ไม่มีความประณีตสวยงามในการรำ ผู้ชายชอบผู้หญิงคนไหนก็ออกไปโค้งแล้วพากันมา
รำโดยเดินรำกันเป็นวงกลม ผู้ชายจะรำต่อนหน้าต่อนหลังผู้หญิง ภายหลังถึงเปลี่ยนมาใช้ รำวง
แทน รำโทน

กรอบที่ 2

นักเรียนลองตอบคำถาม
ว่าเข้าใจ
เรื่องราวหรือไม่

1. โทนคือ

.....

.....

2. เหตุที่เรียกว่าราวเพราะ

.....

.....

3. เครื่องกำกับจังหวะที่ไม่ได้ใช้ราวคือ

.....

.....

ทำให้เสร็จก่อนแล้ว
ค่อยดูเฉลยนะคนเก่ง

คำตอบอยู่ด้านล่าง
ค่ะ

คำตอบ

ร่างมาตรฐาน

การกำหนดทำร้ายหรือและดนตรี
ขึ้นใหม่ให้มีแบบแผนประณีต
งดงามจึงเรียกร่างมาตรฐาน

ทำไมจึงเรียกร่าง
มาตรฐาน

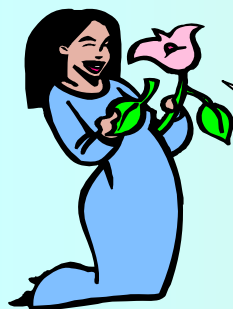
ทั้งหมด 10 เพลง 14 แม่ท่า ถ้า
เพลงนอกเหนือจากนี้จะไม่ใช้ร่า
วงมาตรฐาน

ร่างมาตรฐานมีกี่เพลง

นักเรียนอยากรู้จักชื่อเพลงและทำร้ายไหมใครจำ
ได้หมด 10 เพลงถือว่าเก่งมากคะนักเรียนจะได้
นำไปใช้เพิ่มพูนความรู้ในขั้นต่อไป

1. เพลงงามแสงเดือน	→	ทำสอสร้อยมาลา
2. เพลงชาวไทย	→	ทำชักแป้งผัดหน้า
3. เพลงรำมาชิมารำ	→	ทำร้ายสาย
4. เพลงกินเดือนหงาย	→	ทำสอสร้อยมาลาแปลง (ไม่ใช่แม่บท)
5. เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ	→	ทำแขกเต้าเข้ารังและทำผาลาเพียงไหล่
6. เพลงดอกไม้ของชาติ	→	ทำร้ายยั่ว
7. เพลงหญิงไทยใจงาม	→	ทำร้ายพรหมสี่หน้าและทำยุงพื่อนหาง
8. เพลงดวงจันทร์ขั้วฟ้า	→	ทำช้างประดานงาและทำจันทร์ทรงกลดแปลง (ไม่ใช่แม่บท)
9. เพลงยอดชายใจหาญ	→	ทำชะนีร้ายไม้ (ญ) ทำจ้อเพลิงกาฬ (ช)
10. เพลงบุษานักรบ	→	1. ทำขัดจางนาง (ญ) ทำจันทร์ทรงกลด (ช)
2. ทำล้อแก้ว (ญ) ทำขอแก้ว (ช)

กรอบที่ 4

เราจะแต่งตัวร่างมาตรฐาน
อย่างไรถึงจะสวยและถูกกะ

ตอบ การแต่งชุดไทย แต่งได้หลายแบบ เช่น ไทยจักรี (นุ่งผ้าหน้านาง
ห่มสไบ)

ไทยสมัยรัชกาลที่ 6 (โจงกระเบน ผ้าลูกไม้แขนยาว) ไทยแบบ
ชาวบ้าน (โจงกระเบน ห่มสไบ) ผู้ชายแต่งชาวบ้าน หรือเสื้อ
พระราชทานกางเกงขาขาวชุดราชประแตนก็ได้

วิธีแสดงร่างมาตรฐาน
ทำอย่างไรถึงจะถูกต้อง

1. แสดงเป็นหมู่ชาย — หญิงหลายคู่
2. หญิงยืนอยู่ข้างหน้าเดินไปตามวงทวนเข็มนาฬิกา จัดระยะคู่ ให้สวยงาม
3. ก่อนรำหญิงหันหน้าเข้าในวง ทำความเคารพโดยยกมือไหว้ซึ่งกันและกัน
4. หญิงหันขวากลับตามเดิมแล้วรอฟังขึ้นจึงเริ่มรำเน้นความพร้อมเพรียง
5. ร่างมาตรฐานใช้ในการประกวดแข่งขันโชว์หรือแสดง

กรอบที่ 5

มาทดสอบความรู้เรื่องร่าง
มาตรฐานกันหน่อย

นักเรียนจับคู่ข้อความทางขวา — ซ้ายให้สัมพันธ์กันนะคะ

.....1. เพลงงามแสงเดือน

ก. ร่างมาตรฐาน

.....2. ร่างมาตรฐาน

ข. ยุงฟ่อนหาง

.....3. 14 แม่ท่า

ค. นุ่งโจงกระเบน เสื้อ

ลูกไม้แขนยาว

.....4. ชุดไทยราชการที่ 6

ง. ทำสอสร้อยมาลา

.....5. พรหมสีหน้า

จ. รำอย่างมีแบบแผน

ประณีต สวยงาม

ฉ. ทำขัดจางนาง

ยากไหมคะ ทำก่อนแล้วค่อยดูเฉลย

เฉลยคำตอบ

1. ง 2. จ 3. ก 4. ข 5. ฉ

6

เพลงหญิงไทยใจงาม

นักเรียนร้องเพลงหญิงไทยใจงามได้แล้วนะคะ การเคาะจังหวะให้เคาะจังหวะขึ้นเดียวนะตามแผนภูมิใจคะ

รำไม่ยากเลยนักเรียนต้องเริ่มฝึกท่ามือแล้วฝึกเท้า หลังจากนั้นฝึกมือและเท้าให้สัมพันธ์กันแต่ต้องฝึกบ่อยๆ นะ ถึงจะเก่ง อย่าลืมเน้นจังหวะต้องสม่ำเสมอ

มาฝึกปฏิบัติกันหน่อย

ท่าที่ 1 ท่าพรหมสี่หน้า

มือ —————> มือทั้งสองจับคว่ำระดับกลางตรงคำว่า เดือน แล้วสอดจับขึ้น หงายมือหักข้อมือลงปลายมือหันออกด้านข้าง ยกมือสูงระดับวบน (วงบัวบาน) ตรงคำว่า พราว

เท้า —————> ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า คำว่า เดือน เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า (กระทุ้ง) คำว่า พราว

ศีรษะ — ไหล่ —————> เอียงซ้ายเบี่ยงตัวหันเข้าหาวงเล็กน้อย

ท่าที่ 2 ท่ายุ่งฟ้อนหาง

มือ —————> มือทั้งสองค่อยๆ ลดวงบัวบานลงมาและสอดมือส่งไปด้านหลังแขนตึง คว่ำมือให้ปลายนิ้วพุ่งตรงไปหลังเขคปลายนิ้วขึ้น

เท้า —————> เดิน 4 จังหวะ

1. ถอยเท้าขวาลงหลัง ก่อนคำว่า ดาว
2. ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ใช้คำว่า ดาว
3. ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ใช้คำว่า วาว
4. กระทุ้งเท้าซ้ายข้างหลัง ใช้คำว่า ระยับ

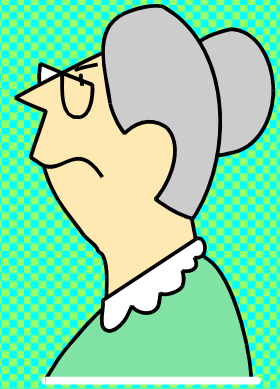
ศีรษะ — ไหล่ —————> เอียงขวาเบี่ยงตัวหันออกนอกวงเล็กน้อย

นักเรียนเดินต่อ 4 จังหวะจนจบเพลงจะทำท่าพรหมสี่หน้า 8 ครั้ง ท่ายุ่งฟ้อนหาง 8 ครั้ง (เพลงมี 8 วรรค ละคร 2 ท่า)

สรุป ก็คือ เริ่มรำจะเดินเท้า 2 จังหวะ คือก้าวแล้วกระทุ้งเลยต่อจากนั้นจะเดิน 4 จังหวะ ตลอด

กรอบที่ 7

นักเรียนฝึกแล้ว พอจะเข้าใจไหม ถ้าเข้าใจแล้ว
ลองตอบคำถามให้ดูหน่อยถ้าตอบได้ถูก แสดงว่า
นักเรียนเข้าใจและสรุปหลักออกมาได้ถูกต้อง

1. นักเรียนเดินเท้าใช้กี่จังหวะ.....
2. ทำพรหมสี่หน้าเรียกว่า ท่า.....
3. ทำยูงฟ้อนหางแขนที่ส่งไปข้างหลังต้องดึงหรือไม่.....
4. จังหวะที่ถอยเท้าหนักข้างหลังคือจังหวะที่เท่าไร.....
5. เนื้อเพลงดาวแวววาวระยับ ใช้ท่า.....

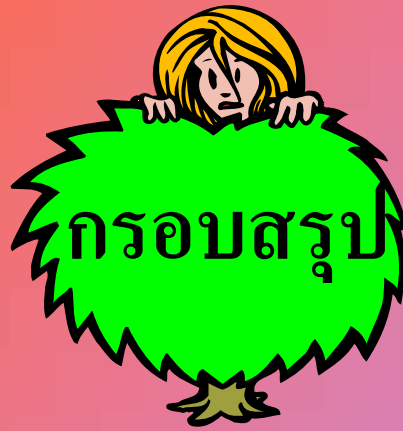

มาดูเฉลยกันดีกว่าคะ

เฉลยคำตอบ

1.) 4 จังหวะ 2.) ท่าขวาน 3.) แขนคู่ 4.) จังหวะที่ 1 5.) ท่ายูงฟ้อนหาง

สรุป

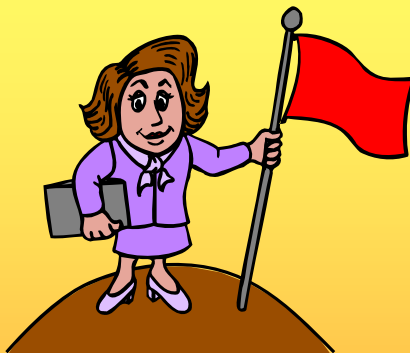
รำวงเดิมเรียกว่ารำโทน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งไม่มีทำรำเป็นแบบแผน รำวงมาตรฐานมีทำรำประดิษฐ์ดงามมาร้องที่มีแบบแผน มี 10 เพลง 14 แม่ท่า รำทำเดียวกัน เหมือนกันพร้อมเพรียงกัน

เช่น

เพลงงามแสงเดือน	—————>	ทำสอด้สร้อยมาลา
เพลงชาวไทย	—————>	ทำชักแป้งผัดหน้า
เพลงรำมาชิมรำ	—————>	ทำรำสาย
เพลงคืนเดือนหงาย	—————>	ทำสอด้สร้อยมาลาแปลง
เพลงหญิงไทยใจงาม	—————>	ทำพรหมสี่หน้า ทำยุงฟ้อนหาง
เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า	—————>	ทำช้างประสาธนา ทำจันทร์ทรงกลดแปลง
เพลงดอกไม้ของชาติ	—————>	ทำรำยั่ว
เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ	—————>	ทำแขกเต้าเข้ารัง
		ทำผาลาเพียงไหล่
เพลงยอดชายใจหาญ	—————>	ทำชะนีร้ายไม้ (ญ)
		ทำจ่อเพลิงกาฬ (ช)
เพลงบุษานักรบ	—————>	ทำขัดจางนาง (ญ)
		ทำจันทร์ทรงกลด (ช)
		ทำล้อแก้ว (ญ)
		ทำขอแก้ว (ช)

แบบทดสอบหลังเรียน

1. รำวงแต่เดิมเรียกว่าอะไร

ก. รำกลองยาว

ค. รำรำมะนา

ข. รำโชน

ง. รำพาดฟ้า

2. การกำหนดท่ารำบทร้องและดนตรีอย่างมีแบบแผน เรียกว่าการรำอะไร

ก. รำวง

ค. รำวงมาตรฐาน

ข. รำโชน

ง. รำวงพื้นบ้าน

3. รำวงมาตรฐานมีทั้งหมดกี่เพลง

ก. 8 เพลง

ค. 12 เพลง

ข. 10 เพลง

ง. 14 เพลง

4. การแต่งกายรำวงมาตรฐานถ้าผู้ชายใส่โจงกระเบน เสื้อคอกลมแขนสั้น ผ้าคาดพุง ผู้หญิงควรแต่งกายอย่างไรคู่กัน

ก. ชุดไทยจักรี

ค. ชุดไทยแบบชาวบ้าน

ข. ชุดไทยสมัยรัชกาลที่ 6

ง. ชุดกระโปรงบานยาว

5. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องในเรื่องรำวงมาตรฐาน

ก. ให้หญิงยืนอยู่ข้างหน้าชาย

ค. ชายและหญิงไหว้ซึ่งกันและกัน

ข. ชายจับมือหญิงออกมารำ

ง. เวลารำให้เดินเป็นวงกลม

6. เพลงหญิงไทยใจงามใช้ทำรำอะไร

ก. ทำสอสร้อยมาลา

ข. ทำพรหมสี่หน้า

ค. ทำยุงฟ้อนหาง

ง. ถูกทั้งข้อ ข และ ค

7. รำวงมาตรฐานเป็นการแสดงออกทางด้านใดมากที่สุด

ก. ภาษาท่า

ข. ประเพณี

ค. วัฒนธรรม

ง. ความสามัคคี

8. เพลงรำวงหญิงไทยใจงามใช้การเดินกี่จังหวะ

ก. 1 จังหวะ

ข. 2 จังหวะ

ค. 3 จังหวะ

ง. 4 จังหวะ

9. รำวงมาตรฐานเป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำภาคใด

ก. ใต้

ข. กลาง

ค. เหนือ

ง. อีสาน

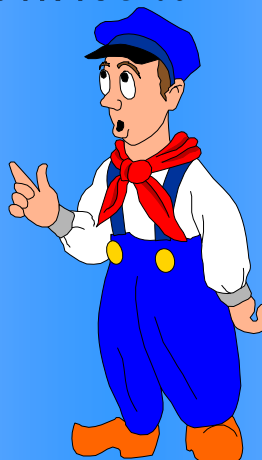
10. ทำพรหมสี่หน้าเรียกว่าทำอะไร

ก. ทำบัวบาน

ข. ทำเชิดฉิน

ค. ทำสอสร้อยมาลา

ง. ทำนกยูงฟ้อนหาง

เฉลยคำตอบ

ข้อ 1. ข

ข้อ 2. ค

ข้อ 3. ข

ข้อ 4. ค

ข้อ 5. ข

ข้อ 6. ง

ข้อ 7. ง

ข้อ 8. ง

ข้อ 9. ข

ข้อ 10. ก

หนังสืออ้างอิง

กาญจนา อินทรสุนานนท์, ผศ. และรุจิ ศรีสมบัติ ,

ร่างมาตรฐาน (เอกสารอัดสำเนา)

เกศแก้ว ทิพย์จันทร์. บทเรียนสำเร็จรูป. กรุงเทพฯ :

2546

เรณู โกศินานนท์. นาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ :

ไทยวัฒนาพานิช, 2545.

อมรา กล้าเจริญ, สุนทรีนาฏศิลป์ไทย.

ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2542.

อรพิน รัตจันทร์. การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป.

สุพรรณบุรี : สุพรรณก๊อปปี้การพิมพ์, 2539.

บทเรียนสำเร็จรูปเรื่องร่างมาตรฐาน เพลงหญิงไทยใจงามสำเร็จได้
โดยได้รับคำแนะนำ และความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1.นายบัณฑิต พัดเย็น	ผู้อำนวยการโรงเรียนพญาไท
2.นางสาวเวณิกา บุนนาค	ครู ค.ศ.4 วิทยาลัยนาฏศิลปกรมศิลปากร
3 นางสุกัญญา ณ ตะกั่วทุ่ง	ครู ค.ศ.3 โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ
4นางเกศแก้ว ทิพย์จันทร์	ครู ค.ศ.2 โรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี
5 นางลักขณา กลิ่นเฟื่อง	ครูผู้ช่วยโรงเรียนพญาไท
6 นางสาวสุนทรีย์ หนูจ่าย	ครูอาสาสมัครโรงเรียนพญาไท
7. บริษัท สยามแกลเลอรี	ในเรื่องภาพประกอบการแต่งกาย
ของการแสดงร่างมาตรฐาน